

РЕЦЕНЗИЯ

От: доц. д-р ОЛЕГ СТОЙОВ ЛОЗАНОВ
УНСС

Научна специалност: „Световно стопанство и МИО“

Относно: дисертационен труд за присъждане на образователна и научна степен **„доктор“** по научна специалност „Световно стопанство и МИО“ в УНСС.

Основание за представяне на рецензията: участие в състава на научното жури по защита на дисертационния труд съгласно Заповед № 3993/18.12.2025 г. на Зам.-ректора на УНСС.

Автор на дисертационния труд: **КОНСТАНТИН ЦЕНКОВ ИВАНОВ**

Тема на дисертационния труд: „Стратегии за навлизане на японския пазар в условия на Общество 5.0“

1. Информация за дисертанта

Дисертантът се е обучавал по докторска програма към катедра „МИО и бизнес“ на УНСС по научна специалност „Световно стопанство и МИО“, съгласно Заповед на Зам.-ректора по НИД на УНСС № 1069/14.04.2021 г. Обучението е започнало в редовна форма през периода от 24.03.2021 г. до 24.03.2024 г. и е продължило в задочна форма до 24.03.2025 г. Дисертантът е изпълнил изцяло индивидуалния си план и е покрил минималните изисквания за придобиване на ОНС „Доктор“. Не е заемал академични и други длъжности в УНСС и други научни организации.

Преди да стане редовен докторант в катедра „МИО и бизнес“, Константин Иванов завършва в УНСС бакалавърска степен по „МИО с преподаване на английски език“ (2019 г.) и магистърска степен по „Международен бизнес с преподаване на английски език“ (2020 г.). По

време на докторантурата учи и завършва магистърска програма по „Английска филология – език и култура“ в Софийския университет “Св. Климент Охридски“. По време на обучението си получава редица награди от национални и международни състезания по английски език. Бил е и стипендиант на фондация „Америка за България“

2. Обща характеристика на представения дисертационен труд

Дисертационният труд е с общ обем от 267 страници, организиран в увод, четири глави, заключение, списък с използваната литература, списъци на включените таблици, фигури, авторовите публикации по темата и седем на брой приложения. Реално същинският текст обхваща 198 стр., като в него са включени 16 таблици и 13 илюстративни фигури. Приложенията представляват три варианта на използвани анкети, допълнителни информации за Експо 2025 в Осака и сътрудничеството между японската фирма Meiji и „Ел Би Булгарикум“. Използваната литература обхваща необичайно голям брой заглавия – над 300, от които 34 на български език, 277 на английски език и 1 на японски език. Посочени са редица електронни източници – интернет страници на различни международни компании, агенции и асоциации, консултантски компании, периодични електронни издания и други.

Изследването е посветено на актуален и значим проблем както за световната, така и за българската теория и практика – възможните стратегии, които биха могли да използват експортните компании при навлизането им на японския пазар в условията на зараждащото се там Общество 5.0. Актуалността произтича от необходимостта ориентираниите към външните пазари български фирми да се адаптират към новите социално-икономически условия в Япония и да потърсят най-добрите високоефективни подходи за своето навлизане и утвърждаване на японския пазар. В изследването убедително е показано, че успехът им зависи до голяма степен от навременно идентифициране и съобразяване на техните стратегически стопански решения с изискванията за дигитализация, устойчиво развитие и отговорно отношение към съществуващите обществени условия.

В работата сравнително ясно са открити обектът и предметът на изследване – използваните от чуждите компании стратегии за навлизане на

японския пазар, съответно влиянието на концепцията за Общество 5.0 и произтичащите от нея промени в обкръжението върху стратегиите за интернационализация и навлизане на чуждите компании на японския пазар. От тази позиция е формулирана и целта на изследването – „... да изследва концепцията за Общество 5.0, определящите я фактори и въздействието им върху процеса на интернационализация на предприятията.“ Акцентът е върху „начина, по който съобразяването с тези фактори може да повиши ефективността и устойчивостта на навлизането им в японския пазар.“ (с.8). Откроените на тази основа девет изследователски задачи последователно представят развитието на процеса по разработването на тезата и доказването на формулираните работни хипотези.

Основната изследователска теза е, че „успешното навлизане на компании на японския пазар в условията на Общество 5.0 изисква стратегически подход, съчетаващ класически модели за интернационализация с дигитализация, иновации, устойчиво развитие, културна адаптивност и изграждане на дългосрочни партньорства. (с.9). Формулираните въз основа на това три работни хипотези точно и ясно обхващат насоките за практическото реализиране на възможните нови подходи и стратегии.

Прави впечатление много добрата методологическа основа на изследването. Умело са приложени историческият и сравнителният подход, както и традиционните методи за анализ и синтез, абстракция и обобщение, дедукция, индукция и др. При разработката на практическата част са използвани кабинетни и полеви проучвания с акцент върху подбор, систематизиране и обработка на многобройни данни, постановки и оценки, стриктно съобразени с логиката на теоретичната рамка. Направено е авторско анкетно проучване сред мениджъри на различни компании, работещи на японския пазар, с цел да се проучат нагласите за преминаване към изискванията на Общество 5.0, като специално внимание се отделя на ролята на маркетинговите стратегии за устойчиво развитие на експортните компании при формиране на нагласите на потребителите. Коректно са очертани и съответните ограничения и трудности по обхвата и насоките на изследването. В увода е направена и подробна обосновка на структурата на разработката.

Използваната научна литература отразява достатъчно пълно изследванията на българските и чужди автори в областта на международния маркетинг, и по-конкретно приложението на подходите при навлизането на чуждите пазари, както и идеите, представени в концепцията за Общество 5.0. Свободното владение на английски език е позволило на дисертанта да се позове и да използва вижданията на международно утвърдени автори в разглежданата област, като същевременно формулира и свои собствени виждания по дискуссионните въпроси на съвременния стратегически маркетинг при навлизането на чуждите пазари.

3. Оценка на получените научни и научно-приложни резултати

В дисертационния труд в систематизиран вид се разкриват основните теоретични постановки за фирмената интернационализация и възможностите за използване на различни, адаптивни към съответните външни пазари стратегии и модели за навлизане и утвърждаване, като специално внимание се отделя на ролята на съвременните форми на дигитализация, иновации и постигане на конкурентоспособност – ключов фактор в прехода към Общество 5.0 (Глава първа). Следва подробно разглеждане на японската концепция за Общество 5.0, в съчетание с характеристиките на визията на Световния икономически форум за Индустрия 5.0 и 17-те Цели за устойчиво развитие на ООН. Специално внимание се отделя и на ролята и въздействието на изкуствения интелект върху международния бизнес, съгласно изследванията на Световната търговска организация (Глава втора). За конкретна илюстрация на разгледаните общотеоретични постановки авторът логично избира примера с японското макро- и микрообкръжение и поведението на различните видове японски потребители – индивидуални и организирани. (Глава трета). И това не е случайно, тъй като влиянието на Общество 5.0 най-ярко се проявява именно върху японската бизнес среда и бизнес практики. Тематичното изследване удачно се допълва с анализа на стратегиите на някои от големите чуждестранни компании, успешно навлезли и настанили се на японския пазар, както и възможните промени, които може да настъпят след прехода към Общество 5.0.

Теоретичните постановки в първите три глави на дисертацията намират своето обобщено практическо изражение в последната четвърта глава, посветена на налагащото се в Япония Общество 5.0 и отражението му върху българо-японските икономически отношения. Първоначално се анализират резултатите от проведените от автора анкетни проучвания сред някои български фирми с присъствие на японския пазар и такива, които участват в Експо 2025, относно начина на навлизането им на пазара, нивото на информираност за Общество 5.0 и склонността им да приложат неговите фактори в своя бизнес. Макар и статистически непредставителни, осъществените анкети на съответните български предприятия (получени отговори само от 2 фирми, които имат реален бизнес в Япония и 3 фирми, участнички в Експо 2025 с нагласа тепърва да правят бизнес с японски партньори) дават възможност на докторанта да направи правдива критична оценка за състоянието на техните бизнес намерения и операции в Япония и възможностите за подобряването им съобразно новите реалности, произтичащи от изискванията на Общество 5.0. Осъществените от дисертанта проучвания умело се обвързват с целите на неговото изследване.

На този фон, разгледаният във втората част на последната четвърта глава казус, свързан с дългогодишното сътрудничество между японската компания Мејѝ и нейния български партньор „Ел Би Булгарикум“ ЕАД, много добре демонстрира реалните резултати от успешното взаимодействие с японските компании и най-важното – дава възможност за градивна оценка и ценни обобщения и препоръки за бъдещите бизнес отношения с японските партньори, още повече, че Мејѝ има безспорен принос за прехода към Общество 5.0. Въз основа на установените данни са формулирани изводи относно предимствата на съвременните модели с използване на дигиталните средства.

Като цяло, от фактологическа гледна точка, работата е добре осигурена. Цялостният анализ, обобщенията и изводите са коректни и солидно аргументирани, въпреки че би могло да бъдат още по-добре структурирани. Научният апарат е сравнително прецизен и уместно използван – служи за убедителна обосновка и подкрепа на защитаваните от автора позиции. Чрез умелото комплексно използване на различните научни методи на теоретичния и практически насочен анализ, дисертантът

успява изцяло да постигне първоначално поставените пред изследването цели и задачи, както и убедително да докаже предварително формулираната изследователска теза и изходните работни хипотези.

Допълнително могат да се посочат и следните постигнати от дисертанта важни конкретни резултати с научно-приложен характер:

1. Много добре премерен тематичен обхват, представен с логична структура и прецизно разгърнато съдържание. Налице е едно оригинално, приложно насочено изследване, подкрепено със солидно теоретично изясняване на обективно протичащи глобални икономически процеси.
2. Отлично впечатление прави широкият обхват и практическата насоченост на проблематиката, която има своето значение за съвременната наша стопанска действителност.
3. Осъществените задълбочени теоретико-приложни анализи и обобщения за новите тенденции при формирането на съвременната маркетингова стратегия на експортноориентираните фирми насочват вниманието към редица иновативни методи и подходи, съобразени с все по-строгите изисквания за устойчивост и отговорно обществено поведение – насоки за развитие, които могат да бъдат изключително полезни за българския задграничен бизнес.

Специално следва да се подчертае, че анализът и изводите на дисертанта са плод на неговите изключително старателни усилия за целенасочено проучване и внимателен подбор и обработка на фактологическия материал, с последващо извеждане на ценни изводи и препоръки с подчертан авторов принос. В това именно се състои и най-голямото изследователско постижение, реализирано в дисертацията.

4. Оценка на научните и научно-приложни приноси

Представените в дисертацията и автореферата приноси съответстват на заложените цели и задачи, като отразяват постигнатите от Константин Иванов резултати. Разработената от него дисертация съществено допълва съществуващите до момента изследвания за влиянието на съвременната международна маркетингова среда върху стратегиите за навлизането на фирмите на задграничните пазари, като същевременно демонстрира

възможностите на автора за оригинално творческо прилагане на съществуващите теоретични постановки към реалната практика.

Общата ми оценка е, че представените резултати от направеното изследване в дисертационния труд могат да се характеризират като съществено обогатяване на съществуващи знания и много полезен анализ на възможностите за приложение на нови съвременни научни постижения в практиката. Повечето от постановките в работата са онагледени със сполучливо подобрени примери, налице са самостоятелни опити за извеждане на приложими в практиката препоръки.

Що се отнася до посочените от самия автор 5 научни и приложни приноса (Автореферат, с.33), би могло да се помисли за тяхното по-обобщено и прецизно формулиране, не поради това, че са грешни, а заради впечатлението, което оставят, че са прекалено разпокъсани и някак си “преекспонирани” по отношение на тяхната категоричност.

5. Оценка на публикациите по дисертацията

Константин Иванов е посочил три публикации на английски език по темата на дисертационния труд – научна статия, публикувана в сп. *Bulgarian Journal of International Economics and Politics*, Vol 3, 2023 и два научни доклада, представени на научните конференции с международно участие, организирани от катедра „МИО и бизнес“ в УНСС в периода 2024 и 2025 г. И трите публикации са пряко свързани с проблематиката, третирана в дисертацията, и съдействат за по-широкото публично разпространение на идеите, постановките и резултатите от изследванията на автора в областта, свързана с маркетинговите стратегии за навлизане конкретно на японския пазар в съвременните условия. Публикациите са индексирани в DOAJ (Directory of Open Access Journals) и CEEOL (Central and Eastern European Online Library).

6. Оценка на автореферата

Авторефератът отразява коректно съдържанието и основните положения на дисертационния труд и представя добре резултатите от изследването. В съответствие с изискванията са посочени справка за приносите и списъка с публикациите на автора по темата на дисертацията.

7. Критични бележки, препоръки и въпроси

Разработеният от Константин Иванов дисертационен труд ми дава основание да оценя положително неговата изследователска дейност в областта на международния маркетинг. Някои от по-важните конкретни критични бележки са свързани преди всичко с:

- 1) Като цяло в структурно отношение дисертационният труд е изграден върху широко прилагания принцип „от общотеоретичните постановки към практико-приложните аспекти на проблематиката“. В този смисъл работата би спечелила много, ако по-категорично се разграничат в структурно отношение теоретичната и практическата част и така се премахнат съответните преплитания и повторения на едни и същи постановки в отделните глави на разработката. Това би позволило един много по-добре премерен обхват и прецизирано съдържание, с първоначално широко и изчерпателно теоретично изясняване и последващо практико-приложно проучване.
- 2) Анализът в дисертацията е съсредоточен единствено върху възможностите на българските фирми за навлизане и настаняване на японския пазар. На практика липсва сравнението с конкурентните малки и средни фирми от другите страни, което несъмнено би дало една по-точна и цялостна представа за особеностите при завладяването на японския пазар, особено при условията на предстоящото Общество 5.0. Наличието на т.3.7 в трета глава има преди всичко илюстративен характер и не може да компенсира този недостатък на разработката.
- 3) Според мен би следвало авторът да обърне по-голямо внимание на ролята на явните и скрити културни и етични предизвикателства в процеса на адаптиране на фирмите към японския пазар и изискванията на зараждащото се там Общество 5.0., още повече, че става дума за една много отдалечена от нас страна. Това допълнение би помогнало по-добре да се очертаят веднъж общите цели и стимули за протичането на адаптацията към чуждия пазар, и втори път – конкретните начини за практическото ѝ осъществяване в страна като Япония.

- 4) Като логично продължение на посоченото по-горе, считам, че авторът би могъл да отдели по-голямо внимание на комплексното отразяване на влиянието на стратегиите и регулациите на Европейския съюз, и на българската държава в частност, върху възможните подходи, ограничения и конкретни действия на нашите фирми при прилагането на съвременните постижения на международния маркетинг и дигиталните технологии. Работата би спечелила много, ако практическата част съдържаше задълбочено анкетно проучване и конкретен оценъчен анализ и на ролята на съответните отговорни правителствени и други регулиращи или съдействащи органи и организации в България и в Япония за успешното прилагане на новите изисквания на Общество 5.0 при взаимното икономическо сътрудничество на двете страни. Това допълнително би обогатило оценките и изводите на докторанта.
- 5) Понастоящем успехът на компаниите с международна дейност във все по-голяма степен се дължи не толкова на усъвършенстването на традиционните за дадената отраслова сфера дейности, колкото на иновативните проекти и продукти, свързани основно с новите информационни технологии и бързо променящите се потребителски изисквания. Голяма роля играят и тенденциите за развитие на съответните връзки и взаимоотношения, базирани едновременно на сътрудничество и конкуренция, т.н. coopetition. Посочените нови моменти намират място в дисертацията, но са разгледани единствено през призмата на зараждащото се Общество 5.0, без необходимото по-дълбоко навлизане в противоречивата съдържателна характеристика на тази сложна материя. При своите по-нататъшни изследвания дисертантът би следвало да обърне много по-сериозно внимание на тези нови реалности.

Независимо от посочените критични забележки, представеният дисертационен труд представлява цялостно завършено изследване, което ще бъде полезно както за изследователите, така и за практиците в областта на международния бизнес.

Основната ми обща препоръка към дисертанта е в бъдещата си изследователска работа да се съсредоточи върху по-задълбоченото

обосноваване на откриващите се конкретно пред българските експортноориентирани фирми нови възможности за по-активно включване в различните форми на международния бизнес с цел силно повишаване на тяхната конкурентоспособност и стабилно подобряване на пазарните им позиции не само на японския пазар.

8. Заключение

Откритите в рецензията положителни резултати, съдържащи се в дисертационния труд „Стратегии за навлизане на японския пазар в условия на Общество 5.0“, показват, че той притежава необходимите научни и научно-приложни качества и напълно отговаря на изискванията на Закона за развитието на академичния състав в Република България. Това ми дава основание убедено да пледирам за присъждането на Константин Ценков Иванов на образователната и научна степен “доктор” по научната специалност “Световно стопанство и МИО”, професионално направление 3.8. Икономика.

17.01.2026 г.
гр. София

Подпис:
(доц. д-р Олег Лозанов)

R E V I E W

From: Assoc. Prof. Dr. OLEG STOYOV LOZANOV

UNWE

Scientific specialty: "World Economy and International Economic Relations"

Subject: dissertation for awarding educational and scientific degree **"Doctor"** in scientific specialty "World Economy and International Economic Relations" at the University of National and World Economy.

Reason for submitting the review: participation in scientific jury for the defense of dissertation paper according to Order No. 3993/18.12.2025 of the Vice-Rector of UNWE.

Author of the dissertation: KONSTANTIN TSENKOV IVANOV

Topic of the dissertation: "Strategies for entering the Japanese market in the context of Society 5.0"

9. Information about the candidate

The candidate studied in doctoral program at the "International Economic Relations and Business" Department of the UNWE in the scientific specialty "World Economy and International Economic Relations", in accordance with Order of the Research Vice-Rector of UNWE No. 1069/14.04.2021. The training began in a full-time form during the period from 24.03.2021 to 24.03.2024 and continued in a part-time form until 24.03.2025. The candidate has entirely fulfilled his individual study plan and has met the minimum requirements for acquiring the educational degree "Doctor". He has not held academic and other positions at the UNWE or any other scientific organization.

Before becoming a full-time doctoral student in the "IER and Business" Department, Konstantin Ivanov graduated from the UNWE with a bachelor's

degree in "International Economic Relations in English" (2019) and a master's degree in "International Business taught in English" (2020). During his doctoral studies, he studied and graduated a master's program in "English Philology - Language and Culture" at Sofia University "St. Kliment Ohridski". During his studies, he received a number of awards from national and international English language competitions. He was also a scholarship holder of the "America for Bulgaria" Foundation.

10. General characteristics of the presented dissertation paper

The dissertation has a total volume of 267 pages, organized into an introduction, four chapters, conclusion, list of references, lists of included tables, figures, the author's publications on the topic and seven appendices. The actual text covers 198 pages, and includes 16 tables and 13 illustrative figures. The appendices represent three versions of the surveys used, additional information about Expo 2025 in Osaka and the cooperation between the Japanese company Meiji and "LB Bulgaricum". The literature used covers an unusually large number of titles - over 300, of which 34 in Bulgarian, 277 in English and 1 in Japanese. A number of electronic sources are also used – websites of various international companies, agencies and associations, consulting companies, electronic newspapers etc.

The study is dedicated to up-to-date and significant problem both for global and Bulgarian theory and practice – the possible strategies that could be used by export companies when entering the Japanese market in the context of the emerging Society 5.0 there. The relevance arises from the need for Bulgarian companies, heading for foreign markets, to adapt to the new socio-economic conditions in Japan and to seek the best highly effective approaches for their entry and consolidation in the Japanese market. The study convincingly shows that their success depends largely on the timely identification and compliance of their strategic business decisions with the requirements for digitalization, sustainable development and responsible attitude towards the existing social requirements.

The work relatively clearly identifies the object and subject of research - the strategies used by foreign companies to enter the Japanese market, respectively the influence of the Society 5.0 concept and the resulting changes in the environment on the strategies for internationalization and entry of foreign companies into the Japanese market.

The main purpose of the study is also formulated – “... to explore the concept of Society 5.0, its determining factors and their impact on the process of internationalization of enterprises.” The emphasis is on “the way in which taking into account these factors can increase the effectiveness and sustainability of their entry into the Japanese market.” (p.8). The nine research tasks identified on this basis consistently present the development of the research and prove the working hypotheses.

The main research thesis is that “the successful entry of companies into the Japanese market in the conditions of Society 5.0 requires a strategic approach combining classic models of internationalization with digitalization, innovation, sustainable development, cultural adaptability and building long-term partnerships” (p.9). The three working hypotheses precisely and clearly encompass the guidelines for the practical implementation of possible new approaches and strategies.

The very good methodological basis of the study is impressive. The historical and comparative approach, as well as the traditional methods of analysis and synthesis, abstraction and generalization, deduction, induction, etc., have been skillfully applied. In the development of the practical part, desk and field studies were used with an emphasis on the selection, systematization and processing of numerous data, statements and assessments, strictly in line with the logic of the theoretical framework. Author's survey was conducted among managers of various companies operating on the Japanese market, in order to study the attitudes towards a transition to the requirements of Society 5.0, with special attention to the role of sustainable development marketing strategies for export companies in forming consumer behaviour. The relevant limitations and difficulties in the scope and directions of the study have also been correctly outlined. A detailed justification of the study's structure is also provided in the introduction.

The scientific literature used completely reflects researches of Bulgarian and foreign authors in the field of international marketing, and more specifically the application of different entering foreign markets approaches, as well as the ideas presented for the Society 5.0 concept. Fluency in English has allowed the dissertation to refer to and use the views of internationally recognized authors in the field, while at the same time formulating author's own views on the discussed issues of contemporary strategic marketing in entering foreign markets.

11. Evaluation of the obtained scientific and practical results

The dissertation systematically reveals the main theoretical assumptions about corporate internationalization and the possibilities for using different, adaptable to the relevant foreign markets, strategies and models for entry and presence, with special attention to the role of modern forms of digitalization, innovation and achieving competitiveness - a key factor in the transition to Society 5.0 (Chapter One). This is followed by a detailed examination of the Japanese concept of Society 5.0, combined with the characteristics of the World Economic Forum's vision for Industry 5.0 and the 17 UN Sustainable Development Goals. Special attention is also paid to the role and impact of artificial intelligence on international business, according to research by the World Trade Organization (Chapter Two). For a concrete illustration of the general theoretical propositions considered, the author logically chooses the example of the Japanese macro- and microenvironment and the behavior of different types of Japanese consumers – individual and organized. (Chapter Three). And this is not accidental, since the influence of Society 5.0 is most clearly shown in the Japanese business environment and business practices. The thematic study is aptly complemented by the analysis of the strategies of some of the large foreign companies that have successfully entered and settled in the Japanese market, as well as the possible changes that may occur after the transition to Society 5.0.

The theoretical statements in the first three chapters of the dissertation find their summarized practical expression in the last fourth chapter, dedicated to Society 5.0 that is being imposed in Japan and its impact on Bulgarian-Japanese economic relations. Initially, the results of the survey conducted by the author among some Bulgarian companies with a presence on the Japanese market and those participating in Expo 2025 are analyzed, regarding the method of their market entry, the level of awareness of Society 5.0 and their tendency to implement its factors in their business. Although statistically unrepresentative, the surveys conducted among relevant Bulgarian companies (responses received only from 2 companies that have real business in Japan and 3 companies participating in Expo 2025 with the intention to do business with Japanese partners) enable the student to make a truthful critical assessment of the state of their business intentions and operations in Japan and the opportunities for their improvement in accordance with the new realities arising from the requirements

of Society 5.0. The studies conducted by the doctoral student are skillfully linked to the objectives of his research.

Therefore, the case study discussed in the second part of the last fourth chapter, related to the long-term cooperation between the Japanese company Meiji and its Bulgarian partner "LB Bulgaricum" EAD , very well demonstrates the real results of the successful interaction with Japanese companies and, most importantly, provides an opportunity for constructive assessment and valuable summaries and recommendations for future business relations with Japanese partners, especially since Meiji has an undeniable contribution to the transition to Society 5.0. Based on the established data, conclusions have been formulated regarding the advantages of modern models using digital means.

In general, the work is well-documented. The overall analysis, generalizations, and conclusions are correct and well argued. Nevertheless, they could be better structured. The scientific apparatus is relatively precise and appropriately used – it serves as a convincing justification and support for the positions defended by the author. Through the skillful use of the various scientific methods of theoretical and practically oriented analysis, the doctoral student manages to fully achieve the initially set goals and objectives of the study, as well as to convincingly prove the research thesis and the working hypotheses.

Additionally, the following important specific results achieved by the doctoral candidate can be mentioned:

4. Very well-measured thematic scope, presented with a logical structure and precise content. There is an original, practical research, supported by a solid theoretical clarification of objectively ongoing global economic processes.
5. The broad scope and practical focus of the issues, which have their significance for our contemporary economic reality, make an excellent impression.
6. The conducted in-depth theoretical and practical analyses and summaries of new trends in the formation of the modern marketing strategy of export-oriented companies draw attention to a number of innovative methods and approaches, consistent with the increasingly stringent requirements for sustainability and responsible social behavior - development guidelines that can be extremely useful for Bulgarian business abroad.

It should be specifically emphasized that the analysis and conclusions of the dissertation are result of the student's extremely diligent efforts for targeted research and careful selection and processing of data, with subsequent drawing of valuable conclusions and recommendations with an emphasized author's personal contribution. This exactly is the greatest research achievement of the paper.

12.Evaluation of scientific and practical contributions

The contributions presented in the dissertation and the dissertation summary correspond to the set goals and objectives, reflecting the results achieved by Konstantin Ivanov. The dissertation significantly complements the existing research on the influence of modern international marketing environment on the strategies for entering foreign markets. It also demonstrates author's capability for original creative application of existing theoretical statements to real practice.

My general assessment is that the presented results of the research, conducted in the dissertation, can be characterized as a significant enrichment of existing knowledge and a very useful analysis of the possibilities for applying new modern scientific achievements in practice. Most of the statements in the paper are illustrated with well selected examples. It should be mentioned that there are also attempts to derive recommendations applicable in practice.

As concerns the 5 scientific and practical contributions indicated by the author himself (dissertation summary, p.33), the student could consider their more generalized and precise formulation, not because they are wrong, but because of the impression they leave that they are too fragmented and somehow "overexposed" in terms of their firmness.

13.Evaluation of dissertation publications

Konstantin Ivanov has indicated three publications in English on the topic of the dissertation – a scientific article published in the Bulgarian Journal of International Economics and Politics, Vol 3, 2023 and two scientific papers presented at scientific conferences with international participation, organized by the “IER and Business” department at the UNWE in 2024 and 2025. All three publications are directly related to the issues treated in the dissertation, and contribute to the wider public dissemination of the ideas, statements and results

of the author's research in the field related to marketing strategies for entering the Japanese market in particular. The publications are indexed in DOAJ (Directory of Open Access Journals) and CEEOL (Central and Eastern European Online Library).

14.Evaluation of the dissertation summary

Dissertation summary correctly reflects the content and main points of the dissertation and well presents the research results. In accordance with the requirements, the contributions and the list of author's publications related to the dissertation topic, are included.

15.Critical notes, recommendations and questions

The dissertation written by Konstantin Ivanov gives me reason to positively evaluate his research activity in the field of international marketing. Some of the more important specific critical remarks are primarily related to:

- 6) In terms of structure, the dissertation is built on the widely applied principle "from general theoretical statements to practical and applied aspects of the problem". In this sense, the work would benefit a lot if the theoretical and practical parts were more precisely distinguished in terms of structure, thus eliminating the respective interweaving and repetition of the same statements in the individual chapters of the work. This would allow for a much better measured scope and precise content, with an initial broad and comprehensive theoretical clarification and subsequent practical research.
- 7) The analysis in the dissertation is focused solely on the opportunities of Bulgarian companies to enter and settle in the Japanese market. In practice, there is no comparison with competing small and medium-sized companies from other countries, which would undoubtedly give a more accurate and comprehensive picture of the peculiarities of conquering the Japanese market, especially under the conditions of the upcoming Society 5.0. The presence of item 3.7 in the third chapter is primarily illustrative in nature and cannot compensate for this shortcoming of the paper.
- 8) In my opinion, the author should have paid more attention to the role of obvious and hidden cultural and ethical challenges in the process of

adapting companies to the Japanese market and the requirements of the emerging Society 5.0 there, especially since it is a country very far from us. This addition would help to better outline, first, the general goals and incentives for the process of adaptation to the foreign market, and secondly, the specific ways of its practical implementation in a country like Japan.

- 9) As a logical continuation of the above, I believe that the author could have paid more attention to the comprehensive reflection of the influence of the strategies and regulations of the European Union, and of the Bulgarian state in particular, on the possible approaches, limitations and specific actions of our companies in the implementation of modern achievements of international marketing and digital technologies. The work would have gained a lot if the practical part contained an in-depth survey and a specific assessment analysis of the role of the relevant responsible government and other regulatory or cooperating bodies and organizations in Bulgaria and Japan for the successful implementation of the new requirements of Society 5.0 in the mutual economic cooperation of the two countries. This would further enrich the assessments and conclusions of the student.
- 10) Currently, the success of companies with international operations is increasingly due not so much to the improvement of traditional activities in a given industry, but to innovative projects and products, mainly related to new information technologies and rapidly changing consumer requirements. A major role is also played by the trends in the development of relevant connections and relationships, based on both cooperation and competition, i.e. cooptation. The indicated new moments find their place in the dissertation, but are considered only through the prism of the emerging Society 5.0, without the necessary deeper penetration into the contradictory content characteristics of this complex matter. In his further research, the dissertation candidate should pay much more serious attention to these new realities.

Regardless of the above critical remarks, the presented dissertation represents a comprehensive and complete study that will be useful for both researchers and practitioners in the field of international business.

My main general recommendation to the dissertation candidate is that in his future research work he should focus on a more in-depth justification of the new opportunities that are opening up specifically for Bulgarian export-oriented companies for more active inclusion in various forms of international business, with the aim of greatly increasing their competitiveness and steadily improving their market positions, not only on the Japanese market.

16. Conclusion

The positive results highlighted in the review, that could be also found in dissertation "Strategies for Entering the Japanese Market in the Context of Society 5.0", show that it possesses the necessary scientific and practical characteristics and fully meets the requirements of the Act on the Development of Academic Staff in the Republic of Bulgaria. This gives me reason to confidently plead for the awarding of Konstantin Tsenkov Ivanov the educational and scientific degree "Doctor" in the scientific specialty "World Economy and International Economic Relations", professional field 3.8. Economics.

17.01.2026
Sofia

Signature:
(Assoc. Prof. Dr. Oleg Lozanov)